

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติสงวน และคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562¹

สิทธิพร เทพแจ่ม²

สัตว์ป่า คือ สัตว์ทุกชนิดไม่ว่า สัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ปีก แมลง หรือแมง ซึ่งโดยภาพธรรมชาติย่อมเกิดและดำรงชีวิตอยู่ในป่าหรือในน้ำและให้หมายความรวมถึงไข่ของสัตว์ป่าเหล่านั้นทุกชนิดด้วย แต่ไม่หมายความรวมถึงสัตว์พาหนะที่ได้จดทะเบียนทำตัวรูปพรรณตามกฎหมาย ว่าด้วยสัตว์พาหนะแล้วและสัตว์พาหนะที่ได้มาจากการสืบพันธุ์ของสัตว์พาหนะ ดังกล่าว ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ป่าไม้ อันเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าได้ถูกทำลายลงไปมาก ตลอดจนการไล่ล่าของมนุษย์จึงทำให้ปริมาณสัตว์ป่ามีจำนวนลดน้อยลงทุกปีจนบางชนิดสูญพันธุ์บางชนิดก็ใกล้จะสูญพันธุ์เพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติจึงจำเป็นที่เราจะต้องช่วยกันอนุรักษ์สัตว์ป่าไว้โดยเร่งด่วน

กฎหมายให้ความสำคัญกับสัตว์ป่าสงวน และสัตว์ป่าคุ้มครอง ดังนั้น จึงกำหนดโทษทางอาญาสำหรับผู้ที่ล่าสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองไว้ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 16 ซึ่งลงโทษทั้งกรณีล่าและพยายามล่า ให้มีโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และมาตรา 57 กำหนดให้ศาลมีอำนาจริบทรัพย์ที่ใช้ในการกระทำความผิดเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือ อาวุธ ยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิด รวมถึงสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าที่ถูกล่าให้ริบเป็นของแผ่นดินด้วย เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดนำเครื่องมือหรืออาวุธหรือยานพาหนะไปใช้ในการกระทำความผิดอีก และไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้ประโยชน์จากสัตว์ป่าที่ถูกล่ามา แม้ว่ากฎหมายจะกำหนดโทษไว้อย่างชัดเจน แต่มีงานศึกษาวิจัยและสถิติในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อสัตว์ป่าแสดงให้เห็นว่ามีการล่าสัตว์ป่าจำนวนมาก ส่งผลให้สัตว์ป่าสงวนบางชนิดสูญพันธุ์ไปแล้ว และสัตว์ป่าคุ้มครองบางชนิดก็ใกล้จะสูญพันธุ์ ทั้งนี้ เพราะมีการลักลอบล่าสัตว์ป่า เพื่อนำมาขายให้แก่ผู้ที่ต้องการ หรือนำส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ประกอบกับกำลังของเจ้าพนักงานที่ดูแลรักษาพื้นที่ในเขตอนุรักษ์มีจำนวนน้อยจึงไม่สามารถลาดตระเวน หรือป้องกันการ

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐากร ศิริชูทรัพย์วัฒนา และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถิต สิทธิพร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรพรม อินทร์มัยพรชัย

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ลักลอบล่าสัตว์ป่าได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีผู้มีอิทธิพลบางกลุ่มที่ใช้กำลังของตนเข้าไปล่าสัตว์ หรือใช้ให้พรานป่าหรือชาวบ้านเข้าไปล่าสัตว์และนำมาขายให้แก่ตน โดยให้ราคาที่ดี อันเป็นเหตุให้เกิดการล่าสัตว์ป่ามากขึ้น และเมื่อเจ้าพนักงานเข้าดำเนินคดีก็ใช้อิทธิพลเพื่อไม่ให้ตนต้องตกเป็นผู้ต้องหา หรือเสนอผลตอบแทนให้แก่เจ้าพนักงานเพื่อให้ปล่อยตนไป หากเจ้าพนักงานไม่ยอม ก็จะใช้กำลังกำจัดเจ้าพนักงานนั้นออกไป ด้วยเหตุนี้ การบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ จึงต้องให้ความสำคัญกับการสนับสนุนเจ้าพนักงานให้มีเครื่องมือ บุคลากร และอาวุธในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด และสนับสนุนให้กำลังใจ และปกป้องเจ้าพนักงานที่จับกุมปราบปรามด้วยความตั้งใจที่จะอนุรักษ์ป่าและสัตว์ป่าอย่างจริงจัง และจริงจัง ทั้งนี้เพราะในบางกรณีเจ้าพนักงานเหล่านี้ ถูกผู้ที่ถูกดำเนินคดี ฟ้องกลับในฐานะเจ้าพนักงานประพฤติมิชอบ หรือร้องเรียนว่ามีการข่มขู่โดยมิชอบ หรือขอให้ย้ายไปจากพื้นที่ เพื่อไม่ให้เป็นผู้อุปสรรคในการลักลอบล่าสัตว์หรือตัดไม้ทำลายป่า เป็นต้น

จากข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายข้างต้น ในด้านนโยบายของการป้องกันและปราบปรามการล่าสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองจึงมุ่งไปที่การสร้างตระหนักรู้ให้แก่ประชาชน ภายใต้อิทธิพลที่ว่า เมื่อประชาชนมีความตระหนักถึงความสำคัญของสัตว์ป่า และมีจิตร่วมกันในการอนุรักษ์สัตว์ป่า การล่าสัตว์ป่าจะลดน้อยลง และพฤติกรรมของตนที่ล่าสัตว์ป่า ซึ่งเดิมถือเป็นเกมส์กีฬาอัน เป็นเกมส์ของคนมีฐานะดี ก็จะลดน้อยลงเพราะคนให้ความสำคัญกับการรักษาชีวิตของสัตว์ป่ามากกว่าการสร้างความบันเทิงให้กับตนเอง โดยการออกล่าสัตว์ เพื่อทดสอบความแม่นยำของการยิงปืน หรือเพื่อนำมาเป็นอาหารที่แปลกกว่าอาหารจากสัตว์เลี้ยงเป็นต้น ดังนั้น กิจกรรมการรณรงค์เพื่อให้เกิดความตระหนักนี้ จึงเห็นได้จาก Slogan ที่ว่า “หยุดกิน หยุดฆ่า สัตว์ป่าไม่สูญพันธุ์” ซึ่งเป็นการรณรงค์ที่ดำเนินการมาเป็นเวลานานและยังคงดำเนินการอยู่มาจนถึงปัจจุบัน

การสร้างตระหนักรู้แก่ประชาชนว่า การล่าสัตว์ป่าเป็นสิ่งต้องห้ามและไม่อาจยอมรับได้ในสังคมไทย ก่อให้เกิดกระแสต่อต้านผู้มีอิทธิพลที่เข้าไปล่าสัตว์ป่า โดยสวมรอยเข้าไปตามช่องทางของการศึกษาทางวิชาการ หรือเพื่อศึกษาวิจัย เพื่อที่เข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตอุทยานแห่งชาติได้ แต่มาตรการทางอาญาที่จะต้องดำเนินการปราบปรามการกระทำความผิดอย่างจริงจัง ก็เป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัว และเข็ดหลาบ ซึ่งการดำเนินคดีอาญานั้น มาตรการที่คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกล่าหาไว้ว่า ผู้นั้นได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าศาลจะพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด แต่สิ่งที่สำคัญสำหรับการรวบรวมพยานหลักฐาน และการคุ้มครองพยาน รวมถึงการให้อิสระแก่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมที่จะทำงานอย่างปราศจากความกดดันในด้านต่างๆ จะทำให้การดำเนินคดีเป็นไปด้วยความเป็นธรรมทั้งแก่จำเลยและการคุ้มครองสัตว์ป่า หากพบว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง ผู้ล่าสัตว์ป่าจะต้อง

ได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น การใช้มาตรการอาญาอย่างเข้มงวด ประกอบกับการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สัตว์ป่าจะส่งผลต่อการคุ้มครองสัตว์ป่ามิให้สูญพันธุ์อย่างแท้จริง

แต่อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะมีมาตรการในการป้องกันและบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด แต่ก็ยังพบว่าการละเมิดกฎหมายด้านการคุ้มครองสัตว์ป่ากลับมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ สังเกตได้จากการนำเสนอข่าวทั้งการลักลอบค้า การครอบครองอย่างผิดกฎหมายปรากฏให้เห็นขึ้นแทบทุกสัปดาห์ และในหลายๆ กรณีปรากฏในสถานที่หรือบุคคลสาธารณะ ทั้งนี้เนื่องมาจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ในปัจจุบันนั้น พบว่าบทบัญญัติบางประการและมาตรการต่างๆ ที่มีอยู่ในกฎหมายไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงจำเป็นจะต้องมีการศึกษาถึงปัญหาดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่งปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ห้ามมิให้ผู้ใดยึดถือหรือครอบครองที่ดินหรือปลูก หรือก่อสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือตัด โคน เผ้วถาง เฒ่า หรือทำลายต้นไม้หรือพฤษชาติอื่น หรือขุดหาแร่ ดิน หิน หรือเลี้ยงสัตว์ หรือปล่อยสัตว์หรือสัตว์ป่า หรือเปลี่ยนแปลงทางน้ำ หรือทำให้น้ำในลำน้ำ ลำห้วย หนอง บึง ท่วมทัน เหือดแห้ง เป็นพิษ หรือเป็นอันตรายต่อสัตว์ป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า โดยมีข้อห้ามแก่บุคคลภายนอกกระทำการตามที่มาตรานี้บัญญัติไว้ เว้นแต่จะเป็นกระทำในกรณีที่มีความจำเป็นต้องปฏิบัติการเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครอง ดูแล รักษาหรือบำรุงเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อการเพาะพันธุ์ การศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการ เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้การศึกษาหรือการพักผ่อน หรืออำนวยความสะดวก หรือให้ความรู้แก่ประชาชน ซึ่งบทกฎหมายไม่ได้กล่าวถึงว่าผู้ใดเป็นผู้มีอำนาจรวมไปถึงพนักงานเจ้าหน้าที่ในการจัดการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างหากเกิดการกระทำความผิดดังกล่าวแต่กฎหมายให้อำนาจแต่เพียงว่า เมื่อมีการกระทำความผิด พนักงานเจ้าหน้าที่สั่งให้ออกจากพื้นที่ ตามมาตรา 40 ต่อมากฎหมายได้มีการแก้ไขใหม่จึงได้ออกพระบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ปี 2562 ได้ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่สั่งเป็นหนังสือให้ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ รื้อถอน นำเคลื่อนที่ ย้ายออกไป แก้ไข หรือทำประการอื่นใดแก่สิ่งปลูกสร้าง สิ่งที่เป็นอันตรายแก่สัตว์ป่า หรือสิ่งที่ทำให้เสื่อมสภาพ หรือสิ่งที่เป็นอันตรายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าไว้ในมาตรา 82(2) ซึ่งเป็นการกำหนดให้บุคคลที่กระทำความผิดจะต้องเป็นผู้รื้อถอนนำเคลื่อนที่ ย้ายออกไป เท่านั้น และหากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามจะมีบทลงโทษตามมาตรา 105 ต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งจากกฎหมายให้อำนาจความรับผิดชอบในการรื้อถอน นำเคลื่อนที่ ย้ายออกไปเป็นหน้าที่ของผู้กระทำความผิดในการจัดการ โดย

กฎหมายอาจล้มไปว่า อำนาจที่แท้จริงตามบทบัญญัติดังกล่าวต้องเป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในเขต
รักษาพันธุ์สัตว์ป่าเท่านั้น

ทั้งนี้เพราะหากให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ฝ่าฝืนตามกฎหมายนี้เข้าไปจัดการ นั่นก็หมายความว่า
เป็นการให้เข้าไปในเขตพื้นที่ดังกล่าวซ้ำอีก หากการกระทำความผิดเกิดขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้เป็นเรื่องระหว่าง
พื้นที่ของรัฐกับเอกชน เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบในการเข้าไปรื้อถอน นำ
เคลื่อนที่ ย้ายออกไป จะต้องเป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ใช่หน้าที่ของเอกชน ผู้กระทำความผิดจะเอา
หลักการรื้อถอนตามแพ่งและพาณิชย์มาใช้ไม่ได้ เพราะเป็นเขตพื้นที่เฉพาะต้องห้ามให้ผู้มีอำนาจดูแลตาม
กฎหมายเท่านั้นที่สามารถเข้าไปจัดการได้ แต่ผู้กระทำความผิดจะต้องชดเชยค่ารื้อถอน นำเคลื่อนที่ ย้ายออกไป
และรับผิดชอบต่อพระราชบัญญัตินี้อันเกิดจากการกระทำความผิดต่อกฎหมายที่เกิดจากตน

ประเด็นที่สองปัญหาเกี่ยวกับการเข้าเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าโดยไม่ได้รับอนุญาต

เนื่องจากมาตรา 37 วรรคหนึ่ง แห่งพรบ.นี้ กำหนดห้ามบุคคลที่ไม่ได้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งต้อง
เข้าไปปฏิบัติการตามหน้าที่ เข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะ
เห็นได้ว่าความในมาตรานี้ ไม่ได้มีการกำหนดโทษไว้สำหรับผู้ที่ฝ่าฝืนเข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโดยไม่ได้รับ
อนุญาต และไม่ได้มีการกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิดในกรณีที่มีการฝ่าฝืนกฎทั้งนี้ควรมีการกำหนดโทษ
ผู้กระทำความผิดให้ชัดเจน เนื่องด้วยเหตุนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า 2562 จึงมีการแก้ไข
ใหม่ และบัญญัติไว้ในมาตรา 53 ว่าด้วยห้ามมิให้ผู้ใดเข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เว้นแต่ได้รับอนุญาตจาก
พนักงาน เจ้าหน้าที่ หรือเป็นกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานอื่นใดซึ่งต้องเข้าไปปฏิบัติการตามหน้าที่
ผู้ได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต้องปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า
และพันธุ์พืชกำหนดและคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้สั่งให้ปฏิบัติโดยชอบด้วยกฎหมาย หลักเกณฑ์
วิธีการ และเงื่อนไขการขออนุญาตและการอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไป ตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยาน
แห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยมีการกำหนดโทษตามมาตรา 96
ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 53 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำ
ทั้งปรับ แล้วก็ตามแต่โทษดังกล่าวเป็นโทษที่น้อย ทั้งนี้เพราะตัวบทกฎหมายดังกล่าวเป็นบทกฎหมายที่
บัญญัติไว้เพื่อป้องกันมิให้เข้าไปกระทำความผิดจึงถือเป็นมาตราเริ่มต้นที่ห้ามไว้

แต่ทั้งนี้โทษที่จะได้รับกลับน้อยเกินไปหากเทียบกับผลของความเสียหายในกรณีเข้าไปกระทำ
ความผิดและป้องกันมิให้กระทำความผิดกฎหมายซ้ำ เพราะผู้ที่ฝ่าฝืนเข้าไปไม่เกิดความเกรงกลัวในตัวบท
กฎหมายที่มีโทษน้อย ดังนั้นหากเป็นวิธีการเพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผู้ใดเข้าไปกระทำความผิดหรืออาจเข้าไป
แล้วเกิดความเสียหายตาม พรบ.นี้หรือต่อผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายเข้าไปโดยไม่ได้รับอนุญาต

ประเด็นที่สามปัญหาเกี่ยวกับอัตราโทษของการกระทำความผิดฐานล่าสัตว์ป่า จากบทกำหนดโทษ ตามหมวด 8 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 เป็นการกำหนดโทษผู้กระทำความผิดแห่ง พรบ.นี้ ซึ่งโทษที่กำหนดไว้นี้มีหลายฐานความผิด เช่น ความผิดฐานล่าสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง มีโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี โทษปรับไม่เกิน 4 หมื่นบาท

ความผิดฐานล่าสัตว์ป่าโดยไม่ได้รับอนุญาต มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี โทษปรับไม่เกิน 5 หมื่นบาท เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับความเสียหายที่เกิดขึ้น กลับพบว่าโทษที่ผู้กระทำความผิดได้รับนั้นมีโทษที่น้อย ดังนั้นจึงควรมีการพิจารณาเกี่ยวกับอัตราโทษ ดังนั้นจุดประสงค์หลักในเรื่องนี้ รัฐจะต้องใช้มาตรการบังคับโดยผลทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า นอกจากการรณรงค์ทางภาครัฐและภาคเอกชนในการตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าวตลอดถึงบทลงโทษของผู้กระทำความผิด แต่นั่นก็ไม่ใช่หลักที่สำคัญที่จะมุ่งคุ้มครองสัตว์ป่าตาม พรบ. นี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะยังมีผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายลักลอบเข้าไปกระทำความผิดเพื่อล่าไม่ว่าจะเป็นการล่าโดยทั่วไปหรือล่าเพื่อการค้า ดังนั้นสิ่งสำคัญในการบังคับกับผู้กระทำความผิดจึงต้องให้ตระหนักถึงโทษที่จะได้รับในการฝ่าฝืนเพื่อให้เกิดความกลัวที่จะได้รับหากผู้นั้นกระทำความผิดเพื่อป้องกันไม่ให้กระทำความผิดหรือกระทำความผิดซ้ำอีก

จากการศึกษาผู้ศึกษาพิจารณาจากตัวบทกฎหมายตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ปี 2562 เห็นว่าบทลงโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือ ปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เป็นโทษที่น้อยเกินไปเมื่อเทียบกับการที่จะต้องสูญเสียสัตว์ป่าที่มีจำนวนที่น้อยและใกล้สูญพันธุ์เพราะนั่นเท่ากับว่าหากมีการฝ่าฝืนกระทำความผิดไปเรื่อยๆ ในอนาคตประเทศก็จะไม่มีสายพันธุ์สัตว์ป่าเหล่านี้ให้กับคนรุ่นต่อไปได้ดูได้เห็นได้ศึกษาเลย และส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาที่ไม่เกิดการสมดุลของหลักการของธรรมชาติ และเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับสนธิสัญญาที่นานาประเทศให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวด้วย จากบทบัญญัติที่แก้ไขในปี 62 แม้จะเป็นการกำหนดโทษไว้ แต่ยังไม่หนักพอที่จะทำให้ผู้ที่กระทำความผิดให้เกิดความเกรงกลัวได้ เมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับไม่ว่าจะเป็นเพราะการค้าที่สัตว์เหล่านี้มีราคาเป็นที่ล่อใจแก่นักล่าทั้งหลาย กับทั้งเมื่อมีการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดผู้กระทำความผิดกลับได้รับโทษที่เบากว่าความเป็นจริงที่บังคับไว้ตาม พรบ.จนทำให้ไม่เกิดประสิทธิภาพอย่างที่จริงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้ในการดำเนินภารกิจของรัฐอันเป็นเพราะเกิดจากปัญหาทางกฎหมายที่บังคับใช้ในเรื่องการกำหนดโทษที่น้อยเกินไป

ประเด็นที่สี่ปัญหาเกี่ยวกับการใช้เงินรายได้การต่อสู้คดีของเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562

มาตรา 60 เงิน ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชนำไปใช้จ่ายเพื่อกิจการ (7) เงินสวัสดิการหรือเงินช่วยเหลือให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ หรืออาสาสมัคร ที่ได้รับอันตราย บาดเจ็บ เสียชีวิต หรือเป็นเงินช่วยเหลือในการต่อสู้คดีจากการปฏิบัติหน้าที่ใน การคุ้มครอง ดูแลรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า หรือพื้นที่ซึ่งคณะกรรมการเห็นชอบ ให้เตรียมการกำหนดเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า หรือจากการปฏิบัติหน้าที่ ประกอบกับ ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการเก็บ การรักษา การใช้จ่ายเงินรายได้เพื่อบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ข้อ 14 เงินรายได้ให้นำไปใช้จ่ายได้เฉพาะเพื่อบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติได้ในกรณี ตาม (8) การสนับสนุนการปฏิบัติงาน และช่วยเหลือเจ้าหน้าที่จากการปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะกรรมการกฤษฎีกาได้ให้ความคิดเห็นในเรื่องการนำเงินตามข้อ 14 (8) แห่งระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการเก็บ การรักษา การใช้จ่ายเงินรายได้เพื่อบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ประกอบกับ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 มาตรา 60 (7) ว่าด้วยเรื่องเงินสวัสดิการหรือเงินช่วยเหลือให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ หรืออาสาสมัคร เป็นเงินช่วยเหลือในการต่อสู้คดีจากการปฏิบัติหน้าที่ใน การคุ้มครอง ดูแลรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า หรือพื้นที่ซึ่งคณะกรรมการเห็นชอบ ให้เตรียมการกำหนดเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า หรือจากการปฏิบัติหน้าที่ได้พิจารณา ประเด็นที่ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สามารถนำเงินรายได้ในการบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติตามระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการเก็บ การรักษา การใช้จ่ายเงินรายได้เพื่อบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาเป็นค่าใช้จ่ายในการให้ความช่วยเหลือแก่เจ้าหน้าที่ซึ่งถูกพนักงานอัยการฟ้องคดีอาญาเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการข้อ 14 ที่กำหนดให้เงินรายได้ให้นำไปจ่ายได้เฉพาะเพื่อบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติตามกรณีที่กำหนดไว้

แต่หากจะนำไปใช้จ่ายเพื่อบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาตินอกเหนือไปจากกรณีที่กำหนดไว้ในข้อ 14 ย่อมเป็นอำนาจของอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายที่จะเป็นผู้อนุมัติได้ตาม ข้อ 15 ประกอบกับบทนิยามคำว่า บำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติ ตามข้อ 4 และการใช้จ่ายเงินนั้นต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครอง ดูแลรักษา หรือพัฒนา ในเขตพื้นที่ที่ได้มีการประกาศกำหนดเป็นเขตอุทยานแห่งชาติตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติฯ เท่านั้น

ดังนั้นสำหรับกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ประสงค์จะนำเงินรายได้ตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติฯ มาเป็นค่าใช้จ่ายในการให้ความช่วยเหลือแก่เจ้าหน้าที่ซึ่งถูกพนักงานอัยการฟ้องคดีอาญาจากการปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติซึ่งเป็น

พื้นที่เตรียมการผนวกเป็นอุทยานแห่งชาติ ซึ่งยังมีได้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติก็ตาม แต่พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวเป็นเพียงการกำหนดภาระหน้าที่ให้แก่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชเท่านั้น โดยมีได้มีผลทำให้พื้นที่ดังกล่าวเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นอุทยานแห่งชาติตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติฯ การที่คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาว่า การปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่นี้ มิใช่การดำเนินการเพื่อประโยชน์ในการบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติ ประกอบกับการนำเงินรายได้ไปใช้จ่ายเพื่อการบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติในกรณีสนับสนุนการปฏิบัติงาน และช่วยเหลือเจ้าหน้าที่จากการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 14 (8) แห่งระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เมื่อกรณีปรากฏข้อเท็จจริงว่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ถูกพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี ทั้งพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเห็นว่ากระทำของเจ้าหน้าที่ เห็นควรสั่งฟ้องเจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ซึ่งนั่นหมายความว่าหากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตตามข้อ 14 แห่ง ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช พ.ศ. 2560 จะได้รับความช่วยเหลือ ตาม (8) ในสนับสนุนการปฏิบัติงาน และช่วยเหลือเจ้าหน้าที่จากการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวเท่านั้นส่วนการปฏิบัติหน้าที่ในเขตนอกเหนือจากข้อ 14 จะไม่ได้รับความช่วยเหลือแต่อย่างใดเลยทั้งที่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายให้อำนาจเหมือนกันและไม่ได้ปฏิบัตินอกเหนือจากอำนาจของตนกับทั้งอยู่ในเขตความรับผิดชอบของตนแต่กลับไม่ได้การคุ้มครองตาม พรบ.และระเบียบและถือว่าเลือกปฏิบัติที่ต่างกันและปัญหาดังกล่าวนี้สมควรที่จะต้องแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นจากตัวบทกฎหมายที่ไม่ได้บัญญัติที่ชัดเจนจึงต้องใช้ความคิดเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาในการบังคับใช้จนไม่เกิดความเป็นธรรมชาติการบังคับใช้ยังคงยึดถือปฏิบัติกันแบบนี้เจ้าหน้าที่จะไม่ปฏิบัติในเขตที่พวกเขาเห็นว่าไม่ได้รับการรับรองและคุ้มครองและจะเกิดปัญหากับเขตพื้นที่ดังกล่าวในภายหลังได้เพราะขาดการดูแลทั่วถึงดังนั้นจึงต้องแก้ไขเรื่องนี้เป็น โดยด่วนที่สุด

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ผู้ศึกษาเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวควรได้รับการแก้ไขและปรับปรุง เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการซึ่งเป็นมาตรฐานที่ยอมรับในระดับสากลต่อไป ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง ภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

ขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขดังต่อไปนี้

มาตรา 82 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 “ในกรณีที่มีการกระทำฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(2) ตั้งเป็นหนังสือให้ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ รื้อถอน นำเคลื่อนที่ ย้ายออกไป แก้ไข หรือทำประการอื่นใดแก่สิ่งปลูกสร้าง สิ่งที่เป็นอันตรายแก่สัตว์ป่า หรือสิ่งที่ทำให้เสื่อมสภาพ หรือสิ่งที่เป็นอันตรายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า”

105 “ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 82 (2) ต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ นอกจากต้องระวางโทษตามวรรคหนึ่งแล้ว ผู้นั้นยังต้องระวางโทษปรับอีกวันละ ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท จนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง”

ควรแก้ไขบทกฎหมายความต่อไปนี้ ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ดังนี้

มาตรา 82 “ในกรณีที่มีการกระทำฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(2) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้ รื้อถอน นำเคลื่อนที่ ย้ายออกไป แก้ไข หรือทำประการอื่นใดแก่สิ่งปลูกสร้าง สิ่งที่เป็นอันตรายแก่สัตว์ป่า หรือสิ่งที่ทำให้เสื่อมสภาพ หรือสิ่งที่เป็นอันตรายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าโดยผู้กระทำความผิดเป็นผู้รับผิดชอบในส่วนนี้”

2. ปัญหาเกี่ยวกับการเข้าเขตนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าโดยไม่ได้รับอนุญาต

มาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 53 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ควรแก้ไขความต่อไปนี้ ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ดังนี้

มาตรา 96 “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 53 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

3. ปัญหาเกี่ยวกับอัตราโทษของการกระทำความผิดฐานล่าสัตว์ป่า

มาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 12 หรือมาตรา 29 ถ้ากระทำต่อสัตว์ป่าคุ้มครอง ซากสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าคุ้มครอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือ ปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 12 มาตรา 22 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 29 ถ้ากระทำต่อสัตว์ป่าสงวน ซากสัตว์ป่าสงวน หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าสงวน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี หรือ ปรับตั้งแต่สามแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ควรแก้ไขเป็น

มาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 12 หรือ

มาตรา 29 ถ้ากระทำต่อสัตว์ป่าคุ้มครอง ซากสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าคุ้มครอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินยี่สิบปี หรือ ปรับไม่เกินสองล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 12 มาตรา 22 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 29 ถ้ากระทำต่อสัตว์ป่าสงวน ซากสัตว์ป่าสงวน หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าสงวน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงสิบห้าปี หรือ ปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงหนึ่งล้านห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

4. ปัญหาเกี่ยวกับการใช้เงินรายได้การต่อสู้คดีของเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562

เดิมพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 มาตรา 60 เงิน ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชนำไปใช้จ่ายเพื่อกิจการ ตาม (7) เงินสวัสดิการหรือเงินช่วยเหลือให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ หรืออาสาสมัคร ที่ได้รับอันตราย บาดเจ็บ เสียชีวิต หรือเป็นเงินช่วยเหลือในการต่อสู้คดีจากการปฏิบัติหน้าที่ใน การคุ้มครอง ดูแลรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า หรือพื้นที่ซึ่งคณะกรรมการเห็นชอบ ให้เตรียมการ กำหนดเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า หรือจากการปฏิบัติหน้าที่ ตามพระราชบัญญัตินี้

โดยพิจารณาประกอบกับระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการเก็บ การรักษา การใช้จ่ายเงินรายได้เพื่อบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ข้อ 14 เงินรายได้ให้นำไปใช้จ่ายได้เฉพาะเพื่อบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติได้ในกรณี (8) การสนับสนุนการปฏิบัติงาน และช่วยเหลือเจ้าหน้าที่จากการปฏิบัติหน้าที่

ควรแก้ไขเพิ่มเติมเป็น

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 มาตรา 60 “เงิน ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชและรวมถึงไปเขตพื้นที่ที่ยังไม่ได้มีการประกาศกำหนดเป็นเขตอุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติฯ นี้ นำไปใช้จ่ายเพื่อกิจการ (7) เงินสวัสดิการหรือเงินช่วยเหลือให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ หรืออาสาสมัคร ที่ได้รับอันตราย บาดเจ็บ เสียชีวิต หรือเป็นเงินช่วยเหลือในการต่อสู้คดีจากการปฏิบัติหน้าที่ใน การคุ้มครอง ดูแลรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า หรือพื้นที่ซึ่งคณะกรรมการเห็นชอบ ให้เตรียมการ กำหนดเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า หรือจากการปฏิบัติหน้าที่ ตามพระราชบัญญัตินี้”

ข้อ 14 แห่งระเบียบฯ พ.ศ. 2560 ว่า “เงินรายได้ให้นำไปใช้จ่ายได้เฉพาะเพื่อบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติและรวมถึงเขตพื้นที่ที่ยังไม่ได้มีการประกาศกำหนดเป็นเขตอุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานฯ นี้ได้ในกรณี (8) การสนับสนุนการปฏิบัติงาน และช่วยเหลือเจ้าหน้าที่จากการปฏิบัติหน้าที่”

เอกสารอ้างอิง

กองบังคับการปราบปราม. “ความผิดลหุโทษ หมายถึงอะไร.” บทความทางกฎหมาย: กฎหมายใกล้ตัว. 12 พฤศจิกายน 2018.

จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายอาญาภาค 1. ปรับปรุงแก้ไขโดย ท่านอาจารย์เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ป., 2555.

ดิเรก ควรสมาคม. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2554.

นายสันทัด สมชีวิตา, “สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว: เรื่องที่ 8 การอนุรักษ์ และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ,” เล่มที่ 21, พ.ศ. 2539, หน้า 85.